

2. Дечја права – део процеса људских права

Конвенција је у историји широм света прихваћен документ о људским правима - ратификовале су је све земље осим две - и стога на јединствен начин ставља децу на централно место у потрази за универзалном применом људских права. Ратификујући тај документ, националне владе су се обавезале да штите и обезбеде дечија права и сложиле се да буду одговорне за то пред међународном заједницом.

Заснована на различитим правним системима и културним традицијама, Конвенција о правима детета је универзално прихваћени сет безусловних стандарда и обавеза. Она јасно наводи основна људска права која деца – без икакве дискриминације - имају свугде:

- право на живот;
- право да се развија у потпуности;
- право на заштиту од штетних утицаја, злостављања и искоришћавања;
- право на потпуно учешће у породичном, културном и друштвеном животу.

Свако право које је наведено у Конвенцији нераздвојиво је од људског достојанства и хармоничног развоја сваког детета. Конвенција штити дечија права утврђујући стандарде у здравственој заштити, образовању и правним, друштвеним и социјалним услугама. Ти стандарди су мерила на основу којих се оцењује напредак. Државе учеснице ове Конвенције обавезне су да предузимају све радње и да воде политику у најбољем интересу детета.

Конвенција о правима детета је први правно обавезујући међународни акт који је инкорпорирао сва људска права – грађанска и политичка права као и економска, социјална и културна права. Два додатна протокола, о учешћу деце у оружаним сукобима и протокол о продаји деце, дечијој проституцији и порнографији, усвојена су како би оснажила одредбе Конвенције у тим подручјима. Ступили су на снагу 12. фебруара и 18. јануара 2002. године.

Развој модерних друштава указује на једно друго питање: права слободе подупиру развој плуралистичких друштава, подстичући висок степен секуларизације и индивидуализације животног стила. На који начин ће та друштва одржати минимални консензус о основним вредностима обавезујући све грађане?

Људска права и дечија права увелико су допринела томе да свет буде безбедније и хуманије место за живот, као и да се политички, привредни и културни системи широм света модернизују. Међутим, никад се не смеју узимати здраво за готово, и свака генерација мора допринети њиховом развоју, наново преговарајући и борећи се за њих како би испунила завет о људским и дечијим правима у будућности.

Људска права, на којима се темеље дечија права, имају дугу традицију, са много претеча и паралела у великим светским религијама и филозофијама. Савремена људска права су декларисана у доба просветитељства, те су инспирисала америчку и француску револуцију. Данас, она су инкорпорирана, као правна повеља у писаним и неписаним уставима модерних демократија. Кроз своју историју, људска права била су од изузетне важности да заштите слабе од јаких. Ту дечија права постају битна: мањине су међу групама чији правни статус према извршним властима је најслабији.

Процес људских права, како револуционаран тако и еволутиван, створио је сукцесивне генерације људских права: класична права слободе, социјална права усмерена на вредност једнакости, и - још увек предмет дискусије - еколошка и друштвена права која се баве питањима развоја и опште међузависности у једном све више глобализованом свету, те – као посебан изданак – дечија права.

Процес развоја и ширења људских и дечијих права још увек је - а можда ће то увек бити - у току: општи захтев за људским и дечијим правима је доведен у питање, диктаторски и аутократски режими широм света нису признавали људска и дечија права, а динамичан развој модерног друштва и технологија намећу нова питања и изазове. На пример, како се у доба интернета може заштитити приватност комуникације?

Људска права су постала веома важна као оквир за секуларну етику, и као таква кодификована су у повељама Уједињених нација и Конвенцији Савета Европе о људским правима. Представљају само сет вредности који има шансу да га универзално прихвати светска заједница.

Међутим, држава може злоупотребити своје право суверенитета као заштиту, кршећи при том основна људска и дечија права својих грађана. То је отворено питање начина на који људска и дечија права треба да се примене и штите у свету суверених држава, укључујући демократије и диктатуре. Изгледа да Повеља УН треба додатно да се развија како би штитила мир не само између, већ и унутар држава.

Људска права су универзална. То је њихов завет под којим постоје или пропадају. Она су недељива и са њима се не може трговати, нити ограничавати статусом пуког политичког фолклора западног света.

Људска права су природна права - она су неотуђива. Стога нити једно државно тело нема моћ да додели или одузме људска права, већ треба да их препозна и заштити. Људска права подразумевају да држава служи појединцу, а не обрнуто. Она се односе на сваког човека, независно од старости, пола, етничког порекла, националности и осталог.

Међутим, људска права носе и одговорности. На пример, право појединца на слободу треба да буде у складу са правом осталих људи: Моја слобода не сме да се развија на штету других. На пример, слобода изражавања не подразумева право да вређамо друге људе. У неким земљама, слобода власништва, у погледу власништва над фабрикама и средствима за производњу, ограничена је законом како би се контролисале одлуке управе које се тичу сигурности запослења радника. Питање усклађености и ограничења људских права стална је тема спорова који треба да се реше политичким одлукама и/или уставом. То такође објашњава зашто се у демократијама широм света јављају различити „брендови“ људских права.